

Χειρουργική Κλινική ΝΓΝ Δυτικής Αττικής

Η εξέλιξη της λαπαροσκοπικής χειρουργικής στην Ελλάδα Μια προσπάθεια προσέγγισης

ΒΕΛΙΜΕΖΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Εισαγωγή

Η Λαπαροσκοπική Χειρουργική (ΛΧ) υπήρξε η ταχύτερη ίσως σε διάδοση χειρουργική τεχνική σε παγκόσμιο επίπεδο δια μέσου των αιώνων. Η πρώτη ολοκληρωμένη εφαρμογή της αναφέρεται επισήμως από τον Γάλλο γυναικολόγο Ph. Mouret ο οποίος το 1987 πραγματοποίησε την πρώτη Λαπαροσκοπική χολοκυστεκτομή. Βέβαια και εδώ η ιστορική έρευνα αντιμετωπίζει πρόβλημα αφού την πρώτη λαπαροσκοπική χολοκυστεκτομή διεκδικεί και ο Γερμανός χειρουργός E Muhe το 1985. Μετά από μικρή περίοδο επιφυλάξεων και αρνητικών κριτικών η ανάπτυξη της υπήρξε ταχύτατη και ραγδαία επεκτεινόμενη και πέραν της χολοκυστεκτομής σε όλο σχεδόν το φάσμα των χειρουργικών επεμβάσεων.

Πιστεύοντας ότι η διερεύνηση της ιστορίας και της πορείας της ΛΧ και στην Πατρίδα μας θα βοηθήσει στην κατανόηση της εξέλιξης της και ίσως να δικαιώσει αυτούς τους πρωτοπόρους που διέθεσαν χρόνο, κόπωση, περίσσευμα ψυχής και αντοχής, προχώρησα σε αυτή την έρευνα-καταγραφή της εξέλιξης της στην Ελλάδα.

Βέβαια αυτή η καταγραφή πιθανόν να έχει κενά, λάθη, παραλείψεις (αφού βασίσθηκε αποκλειστικά και μόνο σε επίσημες ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια) αλλά τουλάχιστον διεκδικεί το δικαίωμα της έντιμης προσπάθειας που εκτός των άλλων φιλοδοξεί να αποτελέσει το ερέθισμα για μια πληρέστερη καταγραφή από αρμοδιότερους φορείς.

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την συλλογή των στοιχείων βασίσθηκε στις δημοσιευμένες ανακοινώσεις που αφορούσαν επεμβάσεις λαπαροσκοπικής χειρουργικής που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα. Καταγράφηκαν το είδος των επεμβάσεων, η Κλινική και το νοσηλευτικό ίδρυμα, η ομάδα των χειρουργών, η αναφερόμενη ημερομηνία της πρώτης επέμβασης. Οι εργασίες αυτές είχαν δημοσιευθεί στα βιβλία περιλήψεων των Συνεδρίων της Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας (ΕΧΕ) και της Ελληνικής Εταιρείας Λαπαροενδοσκοπικής Χειρουργικής και άλλων τεχνικών (ΕΕΛΧ) που πραγματοποιήθηκαν το διάστημα 1992 έως και 2002.

Τα αποτελέσματα συμπυκνώθηκαν στους παρατιθέμενους Πίνακες 2-13 από την μελέτη των οποίων προκύπτουν τα εξής:

Η εξέλιξη της ΛΧ υπήρξε και στην πατρίδα μας ραγδαία μετά από μια μικρή αρχική περίοδο δυσπιστίας για τις δυνατότητες της και αρνητικών κριτικών λόγω του μεγάλου αρχικά χειρουργικού χρόνου, των επιπλοκών και του κόστους. Στο 18^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Χειρουργικής (ΠΣΧ) το 1992 παρουσιάστηκαν 28 ανακοινώσεις λαπαροσκοπικής χειρουργικής ενώ στο 23^ο το 2002 ήταν 126. Στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΕΕΛΧ το 1993 συμμετείχαν μόνο 4 κλινικές του ΕΣΥ από την Περιφέρεια επί συνόλου 29 κλινικών ενώ στο 5^ο συνέδριο το 2001 συμμετείχαν 14 επί συνόλου 60, γεγονός που αντανάκλα την επέκταση της ΛΧ σε όλη την Ελλάδα (Πιν. 19-20).

Η πρώτη λαπαροσκοπική επέμβαση στην Ελλάδα ήταν λαπαροσκοπική χολοκυστεκτομή και πραγματοποιήθηκε στην Β' Χειρουργική Κλινική του 251 ΓΝ Αεροπορίας στην Αθήνα από την ομάδα του κ. Αλεξίου τον Οκτώβριο του 1990 και μετά ένα μήνα (τον Νοέμβριο 1990) ακολούθησε η ομάδα του Καθηγητή Β.Χ. Γολεμάτη στην Β' Προπαιδευτική Χειρουργική Κλινική του Παν/μίου Αθηνών στο ΠΝ Ιπποκράτειο Αθηνών (κ.κ. Μπονάτσος Γ., Λεάνδρος Ε.). Σε αυτούς που ασπάσθηκαν και πίστεψαν στα πλεονεκτήματα αυτής της νέας τεχνικής εφαρμόζοντας την ήταν και οι κ.κ. Φινοκαλιώτης Ν. στο Σισμανόγλειο και Ναούμ Μ. στην Θεσ/νίκη (Κυανούς Σταυρός) τον Ιανουάριο 1991, Σεγδίτσας Θ. στο ΔΘ Υγεία Αθηνών τον Φεβρουάριο 1991, Γενίσαρης στον Αγ. Λουκά Θεσ/νίκης και Αλφαράς Π. στην ΑΧ Ευαγγελισμού τον Μάρτιο 1991, Κότσαλης Γ. στην ΒΧ Αγ. Όλγα Αθηνών και Τσιγκρής Χ. στη Α' ΧΚ Π Α στο Λαϊκό Αθηνών τον Σεπτέμβριο του 1991 και ο Ρίζος Σ. στο Ογκολογικό Νοσοκομείο των Αγ. Αναργύρων τον Οκτώβριο του 1991.

Σε αυτή την εποχή της δυσπιστίας και επιφυλακτικότητας απέναντι στο καινούργιο πρωτοπόρο μπορεί να θεωρηθούν και αυτοί που ξεκίνησαν την προσπάθειά τους μέσα στο 1992 Περράκης Ε. στο ΝΓΝ Δυτικής Αττικής, Λίνος στο ΔΘΥ τον Ιανουάριο, Πασχαλίδης στην ΑΧ Τζαννείου Πειραιά και Δαδούκης στην ΔΧ ΑΠ Θεσ/νίκης τον Φεβρουάριο, Σπανός Ι. στην ΒΧ ΝΓΝ Ρόδου τον Ιούνιο, Τσιμόγιαννης Ε. ΧΚ Χατζηκώστα Ιωαννίνων, Λακιώτης Γ. ΒΧ 1^ο Θ ΙΚΑ, Χρυσίδης ΧΚ ΝΓΝ Έδεσσας και Πολυχρονίδης στην ΧΚ Δ Παν/μίου Θράκης τον Νοέμβριο. Σε αυτή την καταγραφή δεν θα ήταν δυνατό να μη γίνει ιδιαίτερη

μνεία στους συναδέλφους εκείνους της Περιφέρειας που σε πολύ δυσκολότερες συνθήκες κατόρθωσαν να πραγματοποιήσουν λαπαροσκοπικές χολοκυστεκτομές όπως ο Σπανός Ι. (ΒΧ Ρόδου, Ιούνιος 92), Τσιμόγιαννης Ε. (Χ'κώστα, Ιωάννινα, Νοέμβριος 92), Χρυσίδης (Έδεσσα 92), Δασκαλάκης (ΒΧ Βενιζέλεια Ηράκλειο Κρήτης 92), Πολυχρονίδης (ΒΧ Παν. Θράκης, Αλεξανδρούπολη 92), Σοφός (Χαλκίδα 93), Αδαμίδης (ΑΧ Δράμας 93), Λαοπόδης (ΑΧ ΕΕΣ 93).

Η πρώτη λαπαροσκοπική επέμβαση για αντιμετώπιση βουβωνοκήλης φαίνεται ότι διενεργήθηκε από την ομάδα του κ. Αλεξίου (ΒΧ 251 ΓΝΑ-3.92) και ακολούθησαν η ομάδα των κ.κ. Τσιγκρή - Διαμαντή (ΑΧΚ Παν. Αθηνών - Λαϊκό ΠΝ Αθηνών 6.92) που φαίνεται ότι ήταν από τους θερμότερους υποστηρικτές της νέας μεθόδου στον Πανεπιστημιακό χώρο μαζί με την ομάδα του καθ. ΒΧΓ αφού ήταν από αυτούς που επεξέτειναν νωρίς τις ενδείξεις της. Ακολούθησαν ο κ. Τσιμόγιαννης (11.92 - ΧΚ Ιωαννίνων) πάντα πρωτοπόρος στην περιφέρεια, και οι Γενίτσαρης (3.93 - Αγ. Λουκάς Θεσ/νίκης), Περράκης Ε. (3.93- ΝΓΝ ΔΑ), Κότσαλης Γ. (5.93 - ΒΧ Αγ. Όλγα, Αθήνα).

Λαπαροσκοπική σκωληκοειδεκτομή ανακοίνωσε πρώτος ο Ρίζος Σ. (92 - Ογκολογικό Νοσ. Αγ. Ανάργυροι), ο Αλεξίου (93- ΒΧ 251 ΓΝΑ), ο Λίνος (93 - ΔΘ Υγεία).

Πρώτη η ομάδα Τσιγκρή - Διαμαντή (92-ΑΧΚ Π Αθηνών - Λαϊκό) καθώς και ο Περράκης (94-ΝΓΝΔΑ) και ο Λίνος (94-ΔΘ Υγεία) ανακοίνωσαν τις πρώτες επεμβάσεις λαπαροσκοπικής κολπεκτομής ενώ ακολούθησαν οι Λαοπόδης (ΑΧ ΕΕΣ) και Κότσαλης (ΒΧ Αγ. Όλγα) το 1997. Το 1999 ο Τσιμόγιαννης ανακοινώνει πρώτος στην περιφέρεια κοιλιοπερινεϊκή εκτομή (ΧΚ Ιωαννίνων) ενώ την πρώτη κοιλιοπερινεϊκή εκτομή την ανακοινώνει ο Περράκης (ΝΓΝΔΑ) το 1994.

Τις πρώτες επεμβάσεις στον στόμαχο ανέφερε ο Τσιγκρής τον 10.91 και το 1994, ο Βουδούρης το 97, ο Στρατούλιας (98 - Ιατρικό Κέντρο Αθήνας) ενώ την πρώτη θολοπλαστική Nissen ανακοίνωσε η ομάδα του κ. Τσιγκρή 94, ο κ. Τσιμόγιαννης το 95, ο Ρίζος (Αγ. Ανάργυροι) και ο Ξυός (ΠΕΠΑΓΝΗ) το 99. Την πρώτη επέμβαση κατά Heller ανακοίνωσε ο Τσιγκρής το 94. Τις πρώτες λαπαροσκοπικές επεμβάσεις διαμερισματοποίησης στομάχου ανέφεραν ο Διαμαντής (ΑΧ ΠΑθ - Λαϊκό), ο Βουδούρης (Ιδιώτης) και ο Λίνος (ΔΘΥ) το 97, και ο Τσιμόγιαννης (ΧΚ Ιωαννίνων) και Μελισσάς (ΠΕΠΑΓΝΗ - Κρήτη) το 99. Την πρώτη λαπαροσκοπική αντιμετώπιση διάτρησης 12λου ανέφερε ο Αντσακλής (ΧΚ Σισμανογλείου) το 96 και ο Βελεγράκης (Βενιζέλειο-Πανάνειο ΠΝ Ηρακλείου Κρήτης) και Διαμαντής (ΑΧΠΑ - Λαϊκό) το 97.

Λαπαροσκοπικές επεμβάσεις στον οισοφάγο ανακοινώθηκαν από τον Διαμαντή (94-ΑΧΠΑ), Χριστιανόπουλο (95-ΒΧ Παπανικολάου Θεσ/νίκη), Τσιμόγιαννη (95-ΧΚ Ιωαννίνων), Βουδούρη (97-ιδιώτης), Κότσαλη (97-ΒΧ Αγ. Όλγα), Γενίτσαρη (99-Ιατρικό Διαβαλκανικό Θεσ/νίκης).

Την πρώτη λαπαροσκοπική σπληνεκτομή ανακοίνωσε το 95 ο Λαοπόδης (ΑΧ ΕΕΣ), και ακολούθησαν ο Τσιγκρής (97-ΑΧΠΑ-Λαϊκό), Παπαστρατής (98-ΓΧ ΠΓΝ Αθηνών) και ο Αλφαράς (99-ΑΧ Ευαγγελισμού).

Η πρώτη λαπαροσκοπική επινεφριδεκτομή ανακοινώθηκε από τον Λίνο (95-ΔΘΥ) και ακολούθησαν ο Παπαστρατής (96-ΓΧ ΠΓΝΑ), ο Καφετζής (97- ΧΚ Πολυκλινικής Αθήνας).

Λαπαροσκοπική αποκατάσταση ευμεγέθων μετεγχειρητικών κοιλιοκηλών ανακοίνωσε ο Περράκης (95-ΧΚ ΝΓΝΔΑ), ο Τσιμόγιαννης στην περιφέρεια (ΧΜ Ιωαννίνων) το 97.

Την αξιοποίηση της λαπαροσκοπικής χειρουργικής στην αντιμετώπιση του κοιλιακού τραύματος ανακοίνωσαν ο Παπαδάκης (ΑΧ ΚΑΤ) το 95 και ο Γατούλης (ΧΚ Κέρκυρας) το 96.

Η πρώτη παραθυροειδεκτομή και θυροειδεκτομή αναφέρεται από τον Ρουκουνάκη (Πολυκλινική) το 2000, η πρώτη κίρσοκήλη το 92 από τον Κωνσταντινίδη (Κυανούς Σταυρός - Αθήνα), την πρώτη αντιμετώπιση εχινόκοκκου ήπατος αναφέρει ο Λακκιώτης (1^ο Θερ. ΙΚΑ) το 95, ενώ η πρώτη λαπαροσκοπική ορθοτηξία στην περιφέρεια ανακοινώνεται από τον Γατούλη (ΧΚ Κέρκυρας) το 1999.

Όπως φαίνεται από τα ανωτέρω εκτεθέντα οι πρωτοπόροι, αυτοί που τόλμησαν και διενήργησαν ΠΡΩΤΟΙ επεμβάσεις λαπαροσκοπικής χειρουργικής στην Πατρίδα μας συνοπτικά αναφέρονται στους Πίνακες 14-15 ενώ αυτοί που είχαν το ακόμη πιο δύσκολο έργο αυτής της πρωτοπορίας στην περιφέρεια παρατίθενται στους Πίνακες 16-17.

Συζήτηση

Η λαπαροσκοπική χειρουργική εισήχθη επισήμως με την μορφή της λαπαροσκοπικής χολοκυστεκτομής από τον Γάλλο γυναικολόγο Mouret το 1987 ο οποίος δεν την δημοσίευσε ποτέ. Ακολούθησαν ο Dubois et al το 1989 στο Παρίσι, ο Perissat et al στο Μπορντώ, αλλά φαίνεται πως είχε προηγηθεί το 1985 μια επίσημη ανακοίνωση από τον Γερμανό γενικό χειρουργό Muhe E.^{1,2,3} Όμως υπάρχει και επίσημη ανακοίνωση λαπαροσκοπικής σκωληκοειδεκτομής που πραγματοποιήθηκε το 1982 κατά την διάρκεια λαπαροσκόπησης από τον Γερμανό γυναικολόγο Kurt Semm στο Κίελο της Γερμανίας⁴. Στις ΗΠΑ η πρώτη λαπαροσκοπική χολοκυστεκτομή έγινε στις 22.6.1988 από τους Mc Kernan και Saye, ενώ τον επόμενο μήνα ακολούθησαν οι Reddick και Daniel. Στην πατρίδα μας φαίνεται ότι η πρώτη λαπαροσκοπική επέμβαση ήταν η χολοκυστεκτομή που πραγματοποιήθηκε από την ομάδα του κ. Αλεξίου στην ΒΧ 251ΓΝΑ τον Οκτώβριο του 1990 ενώ τον Νοέμβριο του 1990 ακολούθησε η ομάδα του Καθηγητή Β.Χ. Γολεμάτη στην Α΄ Προπαιδευτική ΧΚ ΠΑ στο Ιπποκράτειο ΠΝ Αθηνών (Μπονάτσος Γ. - Λεάνδρος Ε.). Η πρώτη λαπαροσκοπική επέμβαση στην περιφέρεια ήταν πάλι η χολοκυστεκτομή και όπως φαίνεται πραγματοποιήθηκε στην ΒΧ Κλινική του ΝΓΝ Ρόδου από την ομάδα του κ.Ι. Σπανού τον Ιούνιο του 1992. Περνώντας από μια αρχική φάση δυσπιστίας και επιφυλακτικότητας λόγω κυρίως του αρχικά αυξημένου χειρουργικού χρόνου και των επιπλοκών της αλλά και αδυναμίας λόγω της απαιτούμενης αρχικά ακριβής υποδομής η λαπαροσκοπική χειρουργική χάρις στις προσπάθειες και την πίστη μερικών πρωτοπόρων που τόλμησαν

μπόρεσε να αναπτυχθεί και στην πατρίδα μας και να επεκτείνει τις ενδείξεις της σχεδόν σε όλο το εύρος της Χειρουργικής.

Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι αρκετοί από αυτούς τους πρωτοπόρους δεν μπόρεσαν να αναπτύξουν περαιτέρω τις ενδείξεις κυρίως από ελλείψεις στην υποδομή αλλά και στην άνεση του διατιθέμενου χειρουργικού χρόνου δεδομένου ότι αρκετές από τις λαπαροσκοπικές επεμβάσεις στην αρχή τουλάχιστον ήταν χρονοβόρες. Έτσι διαπιστώνει κανείς ότι αρχικά η λαπαροσκοπική χειρουργική αναπτύχθηκε σε κλινικές που δεν είχαν πίεση από συνθήκες γενικής εφημερίας όπως το 251 ΓΝ Αεροπορίας, (Αλεξίου) το Ογκολογικό Νοσοκομείο των Αγ. Αναργύρων (Ρίζος), το ΝΓΝ ΔΑ (Περράκης), Ιδιωτικές κλινικές (Κυανούς Σταυρός Θεσ/νίκης, ΔΘ Υγεία). Η επέκταση των ενδείξεων σε μεγαλύτερης βαρύτητας επεμβάσεις (στόμαχου, οισοφάγου, σπλήνας) πραγματοποιήθηκε σε νοσοκομεία που είχαν και αρτιότερη υποδομή εκτός από την άνεση του χειρουργικού χρόνου και έλαβε χώραν περίπου δυο έως τρία χρόνια κατά μέσο όρο μετά την έναρξη το 1990, δηλ. το 1994 και μετά. Σε αυτή την κατηγορία πρωτοπόροι υπήρξαν κυρίως η ομάδα του Λαϊκού Νοσ. Τσιγκρής – Διαμαντής, του ΔΘ Υγεία (Λίνος), ενώ θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στην προσφορά του Τιμιόγιαννη που αν και εργαζόμενος στην Περιφέρεια κατόρθωσε να καλύψει σχεδόν όλο το φάσμα της λχ στην κλινική του στο ΝΓΝ Ιωαννίνων (λχμη 92, βουβωνοκλήη 92, στομάχι-οισοφάγου 95, μητχ κοιλιοκήλη 97, κολεκτομή 98, κοιλιοπερινεϊκή εκτομή 99). Στον πανεπιστημιακό χώρο αυτοί που πίστεψαν και ανέπτυξαν την νέα μέθοδο ήταν η ομάδα του καθ. Β.Χ. Γολεμάτη στο ΙΓΝΑ, ο οποίος όχι μόνο υποστήριξε και διέδωσε με πάθος την νέα τεχνική αλλά φρόντισε και για την οργάνωση της δημιουργώντας την Ελληνική Εταιρεία Λαπαροενδοσκοπικής Χειρουργικής της οποίας υπήρξε και ο πρώτος Πρόεδρος. Η ομάδα των κ.κ. Τσιγκρή - Διαμαντή στο Λαϊκό ανέπτυξε ενθουσιωδώς τις περαιτέρω ενδείξεις της ενώ στην Θεσ/νίκη πρωτοβουλία ανέπτυξε η ομάδα του κ. Δαδούκη ΔΧΠΧ. Από τις "περιφερειακές" Παν/κές κλινικές πρωτοπόρος υπήρξε ο Πολυχρονίδης στην ΒΧ ΔΠΘ με λαπαροσκοπική χολοκυστεκτομή το 92. Στην Θεσ/νίκη πρωτοπόροι υπήρξαν οι Ναούμ (Κυανούς Σταυρός) και Γενίτσαρης (Αγ. Λουκάς) με λαπαροσκοπικές χολοκυστεκτομές στις αρχές του '91. Όπως φαίνεται στους Πιν. 16-18 αρκετοί από τους πρωτοπόρους συνέχισαν να χειρουργούν λαπαροσκοπικά ενώ στην ανάπτυξη της λαπαροσκοπικής χειρουργικής στην Θεσ/νίκη φαίνεται ότι πρωτοπόροι υπήρξαν χειρουργοί μη πανεπιστημιακών κλινικών (Ναούμ, Γενίτσαρης) ενώ εκ μέρους της Πανεπιστημιακής κοινότητας πρωτοπόρος υπήρξε ο καθ. Δαδούκης. Οι εργασίες λαπαροσκοπικής χειρουργικής που ανακοινώθηκαν στα ΠΣΧ σημείωσαν μεγάλη αύξηση από 28 στο 18° ΠΣΧ το 1992 έφθασαν τις 126 στο 23° το 2002 αντανακλώντας την μεγάλη ανάπτυξη της νέας μεθόδου στην πατρίδα μας, ενώ η συμμετοχή των κλινικών στα συνέδρια της ΕΕΛΧ έδειξε και την επέκτασή της αφού στο 1° συνέδριο το 1993 συμμε-

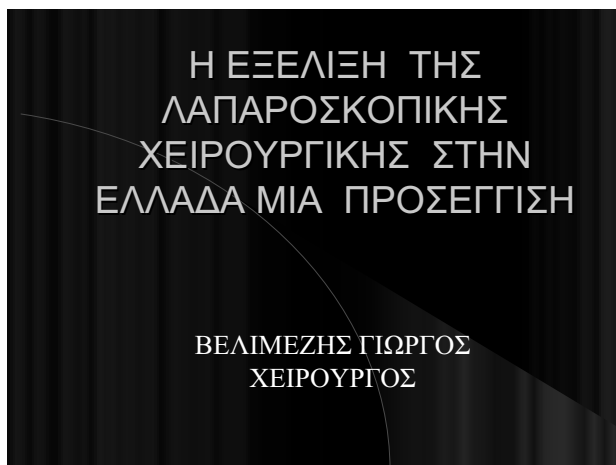
τείχαν μόνο 4 κλινικές της περιφέρειας επί συνόλου 29 (18%) ενώ στο 5° συν. το 2001 συμμετείχαν 14 επί συνόλου 60 (32%) (Πιν. 19, 20).

Η λαπαροσκοπική χειρουργική στην πατρίδα μας γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη περνώντας από μια αρχική φάση δυσπιστίας και επιφυλακτικότητας όπως άλλωστε και διεθνώς. Οι πρώτες επεμβάσεις ήταν λαπαροσκοπική χολοκυστεκτομή που έφθασε πλέον να θεωρείται η "χρυσή" επιλογή για την αντιμετώπιση της χολολιθίασης ενώ αργά αλλά σταθερά υπήρξε μεγάλη επέκταση σε όλο το φάσμα της γενικής χειρουργικής μερικές φορές και με υπερβολές. Η ανάπτυξη των ενδείξεων συζητείται ακόμη και διερευνώνται οι εφαρμογές της πάντα επ' ωφέλεια των ασθενών με την πολύτιμη εμπειρία της ωριμότητας. Το γεγονός της ανάγκης εξειδικευμένης υλικοτεχνικής υποδομής αρχικά υπήρξε ανασταλτικός παράγων αλλά οι οικονομοτεχνικές μελέτες που έγιναν απέδειξαν ότι το τελικό κόστος ήταν χαμηλότερο για την λαπαροσκοπική χειρουργική. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η ΛΧ ανεπτύχθη ακόμη και σε μικρές νοσηλευτικές μονάδες της περιφέρειας όπως στο ΚΥ-Νοσ. Ιεράπετρας (Μαμαντόπουλος), ΚΥ-Νοσ. Γουμένισας (Συρμος), ΚΥ-Νοσ. Μολάων (Σωτηριανάκος).

Στο υλικό που συγκεντρώθηκε πιθανόν να υπάρχουν ελλείψεις που να "αδικούν" κάποιους συνάδελφους αλλά αυτές έχουν σχέση με την μη ανακοίνωση και συνεπώς μη καταγραφή των λαπαροσκοπικών επεμβάσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στην πατρίδα μας και για αυτό τον λόγο αυτή η προσπάθεια είναι μια προσέγγιση και ένα ερέθισμα για κάποιο οργανωμένο φορέα όπως η ΕΕΛΧ, η ΕΧΕ, η ΧΕΒΕ, ο οποίος θα αναλάβει το έργο μιας πληρέστερης και για αυτό ίσως και αντικειμενικότερης καταγραφής.

Συμπεράσματα

1. Η λαπαροσκοπική χειρουργική στην χώρα μας αναπτύχθηκε κυρίως στις κλινικές της Αθήνας και μετά από σχετικά μακρά περίοδο επιφυλάξεων και στην περιφέρεια
2. Αρκετές κλινικές στο κέντρο και λιγότερες στην περιφέρεια ανέπτυξαν μεγάλο εύρος στην λαπαροσκοπική χειρουργική.
3. υπήρξαν κλινικές στην περιφέρεια που όχι μόνο υπήρξαν πρωτοπόροι αλλά και ανέπτυξαν σύντομα μεγάλο εύρος επεμβάσεων.
4. Ο μικρός αριθμός περιστατικών σε ορισμένες επεμβάσεις όπως επινεφρίδια, σπληνεκτομές, θολοπλαστικές, κλπ., ίσως επιβάλλει την δημιουργία κέντρων αναφοράς και λαπαροσκοπικής αντιμετώπισης για την απόκτηση μεγαλύτερης εμπειρίας των χειρουργών και επομένως και για την καλλίτερη αντιμετώπιση των ασθενών
5. Αυτή η προσπάθεια καταγραφής μάλλον θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εργασίας της ΕΧΕ ή της ΕΕΛΧ επειδή πιστεύω ότι η καταγραφή κάθε επιστημονικής δραστηριότητας από τους επιστημονικούς φορείς της βοήθα στην βελτίωση της με τρόπο αντικειμενικό και επιστημονικά ορθό και αδι-αμφισβήτητο.

Πιν. 1

ΕΞΕΛΙΞΗ ΛΑΠ ΧΕΙΡ/ΚΗΣ
Λαπαροσκοπική Χολοκυστεκτομή

1.Αλεξίου ΒΧ 251 ΓΝΑ	10.90
2.Μπονατσος Α Π ΧΠΑθ.	11.90
3.Φινοκαλιωτης Σισμανογλειο	1.91
4.Ναουμ Κυανου Σταυρος Θεσ	1.91
5.Σεγδιτσας ΔΘΥγεια	2.91
6.Γενιτσαρης Αγ Λουκας Θεσ	3.91
7.Αλφαρας ΑΧ Ευαγγελισμου	3.91
8.Κοτσαλης Αγ Ολγα	9.91
9.Τσιγκρης ΑΧ Π Αθ	9.91
10.Ριζος Αγ Αναργυροι	10.91

Πιν. 2

Λαπ Χολοκυστεκτομή

11.Περρακης Δυτ Αττικη	1.92
12.Λινος ΔΘΥγεια	1.92
13.Πασγαλιδης ΑΧ Τζαννειο	2.92
14.Δαδουκης ΔΧ ΑΠΘεσ	2.92
15.Σπανος ΒΧ Ροδου	6.92
16.Τσιμογιαννης Χκωστα Ιωαν	11.92
17.Λακκιωτης ΒΧ Ιο ΙΚΑ	11.92
18.Δερβενης ΑΧ Αγ Ολγα	92
19.Χρυσιδης Εδεσσα	92

Πιν. 3

Λαπ Χολοκυστεκτομή

20.Δασκαλακης ΒΧ Βενιζ Ηρακ	92
21.Βλαχος ΒΧ 401	92
22.Παναγιωτιδης ΒΧ ΠΓΝΑθ	92
23.Πολυχρονιδης ΒΧ Π Θρακης	92
24.Σοφος Χαλκιδα	3.93
25.Λαοποδης ΑΧ ΕΕΣ	4.93
26.Αδαμιδης ΑΧ Δραμας	9.93

Πιν. 4

Λαπ Βουβωνοκηλη

1.Αλεξίου ΒΧ 251 ΓΝΑθ	3.92
2.Τσιγκρης ΑΧ Π Αθ	6.92
3.Τσιμογιαννης Χκωστα Ιωαν	11.92
4.Περρακης Δυτ Αττικης	3.93
5.Γενιτσαρης Αγ Λουκας Θεσ	3.93
6.Κοτσαλης ΒΧ Αγ Ολγα	5.93

Πιν. 5

Λαπ Σκωληκοειδεκτομή

1.Ριζος Αγ Αναργυροι	1992
2.Λνος ΔΘΥγεια	1992
3.Αλεξίου ΒΧ 251 ΓΝΑ	1993

Πιν. 6

Λαπ Κολεκτομη

1.Τσιγκρης	ΑΧΠΑθ	1992
2.Περρακης	Δυτ Αττικής	1994
3.Λινος	ΔΘΥγεια	1994
4.Λαοποδης	ΑΧ ΕΕΣ	1997
5.Κοτσαλης	ΒΧ ΑγΟλγα	1997
6.Καφετζης	Πολυκλινικη	2000

Πιν. 7

Λαπ Στομαχου Οισοφαγου

Τσιγκρης	10.91	Νισσεν	
	1994		
Βουδουρης	1997	Τσιγκρης	1994
Στρατουλιας	ΙατρΚ1998	Τσιμογιαννης	1995
		Ριζος	1999
		Ξυνος	1999
		Χελλερ	
		Τσιγκρης	1994

Πιν. 8

Λαπ Σπληνεκτομη

1.Λαοποδης	ΑΧ ΕΕΣ	1995
2.Τσιγκρης	ΑΧΠΑθ	1997
3.Παπαστρατης	ΓΧ ΠΓΝΑθ	1998
4.Αλφαρας	ΑΧ Ευαγγελισμου	1999

Πιν. 9

Λαπ Επινεφριδιεκτομη

1.Λινος	ΔΘΥγεια	1995
2.Παπαστρατης	ΓΧ ΠΓΝΑθ	1996
3.Καφετζης	Πολυκλινικη Αθ	1997
4.Αλεξιου	ΑΧ Νικαιας	2000
5.Διαμαντοπουλος	ΓΧ Ευαγγελισμου	2001

Πιν. 10

Λαπ Διαμερισματοποιηση Στομαχου

1.Διαμαντης	ΑΧΠΑθ	1997
2.Βουδουρης		1997
3.Λινος	ΔΘΥγεια	1997
4.Μελισσας	ΠΕΠΑΓΝΗρακλειου	1999
5.Τσιμογιαννης	Χκωστα Ιωαν	1999

Πιν. 11

Διατρηση 12λου

1.Βελεγρακης	Βενιζ Ηρακλ	1997
2.Αντσακλης	Σισμανογλειο	1996
3.Διαμαντης	ΑΧΠΑθ	1997

Πιν. 12

Λαπ Χειρ/κη Οισοφαγου

1. Διαμαντης	ΑΧ ΠΑΘ	1994
2. Χριστιανοπουλος	ΒΧΠαπανικολαου	1995
3. Τσιμογιαννης	Χ'Κωστα Ιωαννινα	1995
4. Βουδουρης	Ιδιωτης	1997
5. Κοτσαλης	ΒΧ ΑγΟλγα	1997
6. Γενιτσαρης	Ιατρικο Διαβαλκανικο	1999
7. Βουγιουκλακης	ΒΧ 251 ΓΝΑ	2001

Πιν. 13

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ

Χολοκυστεκτομη	Αλεξίου 251 ΓΝΑ	10.90
Βουβωνοικηλη	"" ""	3.92
Σκωληκοειδεκτομη	Ριζος Αγ Αναργυροι	92
Στομαχου Τσιγκρης-Διαμαντης	Λαικο	10.91
Κολεκτομη	" "" ""	92
Κοιλιοπερινεικη εκτομη	Περρακης Δ Α	94
Κιρσοικηλη	Κωνσταντινιδης Κυανους	92
Θολοπλαστικη	Νισσεν Τσιγκρης-Διαμαντης	
	Λαικο	94
Αχαλασια Οισοφαγου	Χελλερ "" ""	94

Πιν. 14

ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΙ

Σπληνεκτομη	Λαοποδης ΑΧ ΕΕΣ	1995
Επινεφριδιεκτομη	Λινος ΔΘΥγεια	1995
Εχιν Ηπατος	Λακκιωτης Ιο ΙΚΑ	1995
Λαπ+Τραυμα	Παπαδακης ΑΧ ΚΑΤ	1995
Ευμεγεθεις κοιλιοκηλες	Περρακης ΔΑ	1995
Διατρηση	12λου Αντσακλης Σισμαν	1996
Διαμερισμ	Στομαχου Διαμαντης Λαικο	1997
Κιρσοι Ακρων	" "	1997
Παραθυροειδεκτομη	Ρουκουνακης Πολυκλ	2000

Πιν. 15

Λαπ Χολοκυστεκτομη Περιφερεια

1. Τσιμογιαννης	Ιωαν	92-01	2237
2. Σοφος	Χαλκίδα	93-02	1440
3. Χρυσιδης	Εδεσσα	92-01	1348
4. Πολυχρονιδης	ΒΧΠΘρακης	92-01	1300
5. Φραγκιαδακης	ΓΧ Βενιζ Ηρ	93-00	1000
6. Ζεκεριδης	ΒΧ Καβαλας	93-01	1000
7. Σπανος	ΒΧ Ροδου	92-02	729
8. Σολωμου	Σπαρτη	96-02	655
9. Δανατσας	Καρδιτσα	93-00	547
10. Δασκαλακης	ΒΧ Βενιζ Ηρ	92-00	524

Πιν. 16

Λαπ Χολοκυστεκτομη Περιφερεια

11. Χριστοδουλιδης	ΑΧ Καβαλας	95-01	429
12. Ανεμοδουρας	Λιβαδεια	98-02	423
13. Καψαμπελης	Ζακυνθος	96-00	400
14. Αγ Νικολαος	Κρητη	97-01	396
15. Ανδρικοπουλος	Αιγιο	01-02	390
16. Χρυσσομαλης	ΒΧ Καλαματας	00-02	263
17. Κουσιδης	Χιος	96-01	222
18. Συρος			50
19. Σωτηριανακος	Μολαιοι	99-00	40

Πιν. 17

Λαπ Χολοκυστεκτομη Κεντρο

1. Λεανδρος	ΑΠΧΠΑΘ	91-01	5539
2. Βελμεζης	Δυτ Αττικης	92-01	2891
3. Διαμαντης	ΑΧ ΠΑΘ	92-01	2428
4. Τζαρδης	Μον ΑΧ ΕΕΣ	91-01	2100
5. Βλαχος	ΑΧ 401	92-00	1866
6. Πολυμενας	ΒΧ Π ΑΘ	91-01	1825
7. Καραλιωτας	ΕΕΣ	93-99	1735
8. Αλφαρας	ΑΧ Ευαγγελισμος	10 χρ	1363
9. Αλεξίου	ΒΧ 251 ΓΝΑ	6	1231
10. ΓΧ	Ευαγγελισμου	8	1170

Πιν. 18

Εργασίες ΛΧ σε ΠΣΧ

18ο	1992	28
19ο	1994	71
20ο	1996	26
21ο	1998	86
22ο	2000	65
23ο	2002	126

Πιν. 19

Συμμετοχή κλινικών σε ΕΕΛΧ

		ΚΛΙΝΙΚΕΣ		
		ΚΕΝΤΡΟ	ΠΕΡΙΦ	%
1ο	1993	25	4	18
5ο	2001	46	14	32

Πιν. 20

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η Λ.Χ στην πατρίδα μας αναπτύχθηκε κυρίως στις κλινικές της Αθηνάς και μετά από περίοδο επιφυλάξεων και στην περιφέρεια.
2. Αρκετές κλινικές στο κέντρο και λιγότερες στην περιφέρεια έχουν αναπτύξει μεγάλο εύρος της ΛΧ.
3. Υπάρχουν κλινικές περιφέρειας που όχι μόνο ανεπτυξαν την ΛΧ αλλά υπηρξαν και πρωτοποροι στην διεύρυνση των ενδείξεων.
4. Αυτή η προσπάθεια καταγραφής έχει πολλά κενά, αλλά περισσότερο θα πρέπει να εκληφθεί σαν ερεθισμα για την ΕΕΛΧ.

Πιν. 21

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5. Ο μικρός αριθμός περιστατικών σε μερικές λαπαροσκοπικές επεμβασεις όπως οειπνεφριδιεκτομες, σπληνεκτομες, θολοπλαστικές ίσως να επιβαλλει την δημιουργια κεντρων αναφορας και λαπαροσκοπικής αντιμετωπισης για την καλύτερη εκβαση αυτων των ασθενων.

Πιν. 22

ΠΗΓΕΣ

Δημοσιευμενα πρακτικα συνεδριων

Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας
1992-2002

Ελληνικής Εταιρείας Λαπαροενδοσκοπικής
Χειρουργικής
1993-2001

Πιν. 23

Συνομογραφίες

ΑΧ	Α΄ Χειρουργική Κλινική
ΑΧΠΑ	Α΄ Χειρουργική Κλινική Παν/μιου Αθηνών - Λαϊκό Νοσ/μείο
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσ/νίκης
ΒΠΧΠΑ	Β΄ Προπαιδευτική Χειρ/κή Κλινική Παν/μίου Αθηνών - Ιπποκράτειο Αθηνών
ΒΧ	Β΄ Χειρουργική Κλινική
ΔΘΥ	Διαγνωστικό Θεραπευτήριο Υγείας
ΔΠΘ	Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης
ΕΕΛΧ	Ελληνική Εταιρεία Λαπαροσκοπικής Χειρουργικής και άλλων τεχνικών
ΕΕΣ	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας
ΕΧΕ	Ελληνική Χειρουργική Εταιρεία
Θ ΙΚΑ	Θεραπευτήριο ΙΚΑ
ΙΓΝΑ	Ιπποκράτειο Γενικό Νοσ/μείο Αθήνας
ΛΧ λχ	Λαπαροσκοπική Χειρουργική
Λ	Λαπαροσκοπικός-η-ο
ΜΤΧ-μτχ	Μετεγχειρητικός-η-ο
ΝΓΝ	Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο
ΠΝ	Περιφερειακό Νοσ/μιο
ΠΕΠΑΓΝΗ	Περιφερειακό Πανεπ/κο Γενικό Νοσ/μιο Ηρακλείου Κρήτης
ΠΣΛΧ	Πανελλήνιο συνέδριο Λαπαροενδοσκο- πικής Χειρουργικής
ΠΣΧ	Πανελλήνιο συνέδριο Χειρουργικής
ΧΕΒΕ	Χειρουργική Εταιρεία Βορείου Ελλάδος
ΧΚ	Χειρουργική Κλινική

Σημείωση: Η σειρά των ονομάτων στους πίνακες είναι σύμφωνη με την σειρά των ονομάτων στις παρουσιάσεις.

ABSTRACT**The evolution of laparoendoscopic surgery in Greece: an attempt of historical approach**

VELIMEZIS G.

The historical approach of evolution of laparoendoscopic surgery in Greece is in some way a "hall of fame" for its pioneers and leading us at some conclusions as follows:

1. Laparoendoscopic surgery (LS) in Greece developed mostly in Athens in surgical wards without great volume of emergency work at the beginning (1990) and after a long period of hesitation in peripheral regions too.

2. Most surgical wards in Athens and a few in periphery developed full range phasma of operations in a small period of time.

3. The small number of cases in some laparoscopic operations such as spleen, adrenals, hiatus hernia etc, maybe is the reason to develop some specialty centers.

4. This attempt of registration must be in a most scientific manner by organized scientific societies as the Hellenic Surgical Society and/or the Hellenic Surgical Association for Laparoendoscopic Surgery.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Dubois F, Berthelots G, Lovard H. Cholecystectomy par coelioscopie. Presse Med 18: 980 1989
2. Muhe E. Die Erste Cholecystectomy durch das Laparoskopie Langenbecks Arch 369:804 1986
3. Berci G, Forde KA. History of endoscopy: what lessons have we learned from the past; Surgical Endoscopy 14:5-15 2000
4. Semm K. Endoscopic appendectomy Endoscopy 15 59-64 1983
5. Δημοσιευμένα πρακτικά συνεδρίων Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας 1992-2002
6. Ελληνικής Εταιρείας Λαπαροενδοσκοπικής Χειρουργικής 1993-2001

□